

HISTORY OF SCIENCE AND HIGHER
EDUCATION

ZINĀTŅU UN AUGSTSKOLU VĒSTURE

FIRST DEAN OF THE FACULTY OF MATHEMATICS AND NATURAL SCIENCE OF THE
UNIVERSITY OF LATVIA – PROFESSOR EDGARS LEJNIEKS (1889–1937)

PROFESORS EDGARS LEJNIEKS (1889-1937) - LU MATEMĀTIKAS UN
DABASZINĀTŅU FAKULTĀTES PIRMAIS DEKĀNS

Jānis Dambītis, Dr. math.

University of Latvia, Institute of Mathematics and Computer Science

Address: Raiņa blvd. 29, Rīga, LV-1459, Latvia

Phone: 67564092

E-mail: imses@mii.lu.lv

Atslēgas vārdi: Latvijas Universitāte, Matemātikas un dabaszinātņu fakultāte, dekāns, bibliotekārs, trijstūra ģeometrija

Edgars Lejnietis dzimis 1889. gada 19. (7.) maijā Rīgā. No 1898. gada līdz 1900. gadam viņš apmeklēja “Tilava skolu” Kuldīgas ielā [12]. Par “Tilava rūpnīcu” dēvēja Pārdaugavā daudzprofilu rūpniecības uzņēmumu (no 1873. gada “Rīgas stieplu fabrika”, Daugavgrīvas ielā 24-30, Rigasches Adressbuch 1868/1869) tās īpašnieka Ādolfa Tīlo (Thilo) vārdā. Šajā rūpnīcā 1853. gadā tika atvērta privātā (Rīgā pirmā) “fabrikas skola” vienīgi minētās rūpnīcas darbinieku bērniem (enciklopēdija “Rīga”, 96. lpp.). Ilgūciema zēnu skolu (dibināta 1865. gadā) 19. gs. 90. gados pārvietoja uz Kuldīgas ielu 2, iepretī “Tilava rūpnīcai” (Rigasches Verkehrs und Adressbuch 1893/1894, 17. lpp.), tāpēc, ticamāk, ka zēnu skolu E. Lejnietis arī dēvēja par “Tilava skolu”.

1900. gadā E. Lejnietis iestājās Pēterā I reālskolā, kura bija dibināta 1886. gadā un atradās Kronvalda bulvāra un Muižas ielas stūrī (tagad RTU Enerģētikas un elektrotehnikas fakultāte). Iestājpārbaudījumi bija 3 priekšmetos: krievu valodā, aritmētikā un ticības mācībā. Mācības notika krievu valodā. Reālskola bija sešgadīga, bet gadsimta beigās nodibināja papildklasi, kurā padziļināti varēja apgūt skolas galvenos priekšmetus. Šo klasi 1907. gadā beidza arī E. Lejnietis [12, 13]. Latvijas Reālskolu programmā pagājušā gadsimta divdesmitajos gados matemātikas kursā bija iekļauta “analītiskā ģeometrija” un “algebras analīze”, kuras matemātiskais saturs nav zināms.

E. Lejnietis, būdams Reālskolas audzēknis, 1906. gadā publicēja pirmo patstāvīgo pētījumu matemātikā [1]. 1907. gada rudenī viņš kļuva par Matemātikas fakultātes brīvklaušitāju Maskavas Universitātē. Nākamajā gadā viņš nokārtoja latīņu valodas pārbaudījumu 3. Maskavas ģimnāzijā, un rudenī E. Lejnietis ieskaitīja kā studentu MU Matemātikas fakultātē (lai kļūtu par studentu, Reālskolas absolventiem bija papildus jānokārto eksāmens latīņu valodā). 1911. gadā ar Izglītības Ministrijas atļauju E. Lejnietim kā eksternam atļāva kārtot valsts eksāmenus. Visus eksāmenus viņš nokārtoja ar ļoti labām sekmēm un ieguva pirmās pakāpes diplomu. Ar MU Matemātikas fakultātes Padomes lēmumu viņu atstāja fakultātē gatavoties zinātniskajam darbam. E. Lejnietis 1913. gadā sekmīgi nokārtoja tīrās matemātikas maģistra grāda eksāmenus, bet 1914. gada maijā viņu komandēja uz Getingenas Universitāti. Šajā Universitātē strādāja profesori K. Karateodori (K. Caratheodory) un D. Hilberts, bet kara sākums viņu piespieda jau augustā atgriezties Maskavā.

Dokumentos [12] atrodam informāciju par E. Lejnietis kā matemātikas virsskolotāja, lektora vai docenta darbu no 1912. gada līdz 1919. gadam Maskavas izglītības iestādēs. Minētie matemātikas

skolotāju nosaukumi atrodami E. Lejnieka aizpildītajā 1924. gada “valsts darbinieku aptaujā” [12]. Maskavas mācību iestādēs vienlaicīgi ar E. Lejnieku strādājuši ievērojami latviešu zinātnes un kultūras darbinieki.

No 1912./13. mācību gada līdz 1917./18. mācību gada beigām E. Lejnieks strādāja par matemātikas skolotāju (16 stundas nedēļā) Maskavas Glezniecības, tēlniecības un celtniecības mākslas skolā, ko apliecināja profesors Pēteris Zālītis. No 1912. gada līdz 1919. gada janvārim E. Lejnieks strādāja par skolotāju Maskavas Marijas sieviešu institūtā (20 stundas nedēļā), to apliecināja šī institūta inspektors Atis Ķēniņš un institūta priekšnieces biedre Angelika Gailīte-Miķelsone. No 1914. gada līdz 1916. gadam E. Lejnieks bija matemātikas skolotājs Maskavas III Valsts ģimnāzijā, ko apstiprināja zinātnieks un diplomāts profesors A. Spekke.

E. Lejnieks 1919. gada februārī saņēma uzaicinājumu no Izglītības Tautas Komisāra J. Bērziņa ierasties Latvijā un ieņemt matemātikas katedras vadību Latvijas Augstskolā. Tā paša gada pavasarī E. Lejnieks ar ģimeni arī atgriezās Latvijā.

1919. gada septembrī sāka darboties Latvijas Augstskolas Organizācijas padome, kuras sastāvā bija iekļauts arī maģistrs E. Lejnieks. 1919. gada 12. septembrī E. Lejniekam Latvijas Augstskola piešķīra docenta nosaukumu, bet Izglītības ministrs K. Kasparsons (rezol. № 490, 17. maijs 1920. g.) apstiprināja Latvijas Augstskolas Organizācijas padomes 11. maijā ievēlēto maģistru Edgaru Lejnieku par Matemātikas un dabaszinātņu fakultātes profesoru. 1919. gada septembrī E. Lejnieks kļuva par Matemātikas un dabaszinātņu fakultātes pirmo dekānu līdz 1923. gadam.

E. Lejnieks ir bijis ievēlēts par dekānu ar pārtraukumiem trīs reizes (1919. – 1923., 1925. – 1927., 1932. – 1934.). Fiziķis F. Gulbis arī bija ievēlēts par dekānu trīs reizes.

Matemātikas un dabaszinātņu fakultātes pasniedzēji un studenti 1933. gada vasarā.
Pirmajā rindā no kreisās puses: profesori R. Putniņš, R. Meijers, G. Baumanis, A. Žagers, A. Liberts, F. Gulbis, A. Meders, E. Lejnieks, E. Gēliņš.
Otrajā rindā piektais no kreisās puses: E. Fogels.

Lieli nopelni E. Lejniekam bija gan LU Centrālās bibliotēkas, gan arī Matemātikas un dabaszinātņu fakultātes bibliotēkas grāmatu un žurnālu krājumu paplašināšanā. E. Lejnieks līdztekus dekāna pienākumiem pildīja arī Centrālās bibliotēkas pārziņa pienākumus. No 1923. gada E. Lejnieks bija LU Bibliotēkas komisijas priekšsēdis. No 1920. gada līdz 1924. gadam E. Lejnieka ikgadējie ārzemju komandējumi (1920. g. - Vācija, 1921. g. - Londona, 1922. g. - Maskava, 1923. g. - Vācija, 1924. g. - Norvēģija) bija veltīti gan matemātiskiem pētījumiem, gan arī bibliotēku paplašināšanas jautājumiem. 1922. gadā E. Lejnieka komandējums uz Maskavu notika, lai sekmētu Rīgas Politehniskā institūta iekārtu nogādāšanu atpakaļ Latvijā. 1926. gada vasaras brīvlaikā E. Lejnieks apmeklēja vairākas universitātes un kārtoja ar bibliotēkām saistītus jautājumus (Vācija, Austrija, Itālija, Francija un Šveice).

1928. gadā profesoram E. Lejniekam piešķīra III šķiras Triju Zvaigžņu ordeni.

E. Lejnieks 1922. gadā ierosināja dibināt matemātikas zinātnisko biedrību studentiem. Biedrība rīkoja gan studentu, gan arī fakultātes matemātikas pasniedzēju regulāras populāri zinātniskas lekcijas par interesantām modernām matemātiskām problēmām. Šī biedrība 1940. gadā izdeva grāmatu ar studentu un pasniedzēju referātiem (E. Grinbergs, E. Āriņš u.c.). E. Lejnieks organizēja Rīgā pirmo matemātikas skolotāju kongresu, atbalstīja tā tālāku darbību. Jāatzīmē, ka 1933. gadā Rīgā notika Starptautiskais skolotāju kongress.

E. Lejnieks organizēja un ilgu laiku arī vadīja Matemātikas zinātņu darbinieku biedrību. 1923. gadā notika biedrības pirmais kongress; to varam uzskatīt par pirmo Latvijas matemātiķu kongresu.

E. Lejnieku interesēja matemātikas attīstība ne tikai Latvijā, bet arī citviet Eiropā. Viņš 1930. gadā no 16. jūnija līdz 5. jūlijam piedalījās Pirmajā Krievijas matemātiķu kongresā Harkovā. Nākamajā gadā (1931. g. 22.- 29. septembrī) viņš piedalījās Polijas matemātiķu kongresā Viļņā, arī Starptautiskajos matemātikas kongresos - 1928. gadā Boloņā (Itālija) un 1932. gadā Cīrihē (Šveice). Izglītības ministrija bija nodibinājusi Latvijas Zinātņu komiteja, kuras loceklis E. Lejnieks bija līdz pagājušā gadsimta 30. gadu sākumam.

E. Lejnieka vadībā fakultātes dibināšanas laikā sastādīja mācību plānus matemātikas un astronomijas studentiem. Viņš ir lasījis daudzus matemātikas kursus: analītiskajā ģeometrijā, tēlotājģeometrijā, trijstūru ģeometrijā, determinantu teorijā, vispārējā nolīdzinājumu (vienādojumu) teorijā, algebrā, integrālrēķinos, diferenciālnolīdzinājumu teorijā, variāciju rēķinos, skaitļu teorijā, algebrisko skaitļu teorijā un grupu teorijā.

Viņš lasījis lekcijas matemātikas skolotājiem “vasaras kursus”, arī papildus kursus matemātikas studentiem, piemēram, “Izmeklētas nodaļas algebrā”.

Pagājušā gadsimta 30. gadu vidū E. Fogels sakārtoja E. Lejnieka lekciju konspektus algebrā un skaitļu teorijā, noorganizēja konspektu publikāciju atsevišķās grāmatās [10, 11]. E. Fogelu var uzskatīt par E. Lejnieka talantīgu skolnieku skaitļu teorijā, jo E. Fogela turpmākā zinātniskā pētniecība pusgadsimta garumā notika minētajā matemātikas nozarē.

E. Fogels papildinājis E. Lejnieka 1932. gadā lasīto lekciju kursu “Trijstūru ģeometrija”, kuru pierakstījusi studente Biķe [8]. E. Fogela rokraksta fotokopiju prof. A. Andžānam nodeva E. Lauģiņa. Izlabojot pārrakstīšanās kļūdas un sīkāk paskaidrojot “acīmredzamus” faktus, prof. A. Andžāns sek-mējis un organizējis rokraksta izdevumu kā mācību līdzekli.

E. Lejnieks darbojies arī matemātikas terminoloģijas veidošanā, bijis Izglītības ministrijas terminoloģijas komisijas loceklis. Viņš rediģējis vairākas skolas grāmatas matemātikā. E. Lejnieks pārzināja daudzas svešvalodas: krievu, vācu, franču viņš pārvaldīja ļoti labi, bet speciālo literatūru lasīja arī angļu, itāļu, spāņu, holandiešu, dāņu un zviedru valodā [12]. E. Lejnieks ilgu laiku bijis Maskavas ievērojamā izdevuma “Математическое образование” (Matemātiskā izglītība) galvenā redaktora vietnieks.

Pagājušā gadsimta 20. gadu nogalē pasliktinājās E. Lejnieka veselība. 1927. gada 1. marta sēdē Ministru kabinets viņu priekšlaicīgi atbrīvoja no dekāna pienākumiem, šo pavēli parakstījis toreizējais Izglītības ministrs J. Rainis. Uzlabojoties E. Lejnieka veselībai, viņu 1932. gadā ievēlēja par dekānu atkārtoti, taču jau 1933. gada jūlijā atbrīvoja no dekāna pienākumiem. Vājās veselības dēļ, pēc paša lūguma Ministru kabinets 1933. gada 11. decembra sēdē viņu atbrīvoja no profesora amata pienākumiem.

E. Lejnieks ar savu lektora darbu, lielo ieguldījumu LU bibliotēku attīstībā un rosīgo sabiedrisko darbību bija ieguvis cieņu un autoritāti fakultātes darbinieku vidū.

“1934. gada 23. novembra sēdē ar visu klātesošo pilntiesīgo padomes locekļu (15) balsīm vienprātīgi piešķīra profesoram Edgaram Lejnīkam matemātikas zinātņu Goda doktora grādu par nopelniem matemātikas katedras un Matemātikas un dabaszinātņu fakultātes noorganizēšanā un izveidošanā.

Laipni lūdzu piešķirto grādu stādīt priekšā Universitātes Padomei apstiprināšanai.

dekāns (paraksts) N. Malta

sekretārs (paraksts) A. Liberts” [12].

Goda doktora nosaukumam lieto apzīmējumu Dr. h. c. (Doctor honoris causa).

Jāatzīmē, ka grāmatā [14] (377. lpp.) kļūdaini minēts Edgars Lejnīks kā Latvijas Universitātes Goda doktors jau 1929. gadā. Ar 1934. gada 1. decembri E. Lejnīks aiziet pensijā, bet 1937. gada 11. februārī pārtrūkst talantīgā un darbīgā matemātiķa dzīves gaitas. Viņš apglabāts Rīgā, Jāņa (Mārtiņa) kapos, “piecu soļu” attālumā no D. H. Grindeļa kapličas.

E. Lejnīka ģimene pagājušā gadsimta 30. gados dzīvoja Rīgā. 1912. gada jūlijā Maskavā viņš salaulājās ar Ludmilu Tomasoni (dzimusi 1887. g. Tallinā, ieguvusi Latvijas pavalstniecību), ģimenē bija meitas Irēna, dzimusi 1916. gadā, un Margareta – 1921. gadā, dēls Ilgvars – 1922. gadā [12].

E. Lejnīka dēla Ilgvara publicētās atmiņas [17] iepazīstina ar profesora personības rakstura īpašībām. “Savu tēvu Edgaru Lejnīku esmu zaudējis 1937. gada 11. februārī, būdams vēl puiselis, Rīgas 2. Valsts ģimnāzijas VII (I) klases audzēknis.

Tēvs man palicis atmiņā kā liela auguma, stalts, spēcīgs vīrietis, pazemu, vienmēr laipnu balsi. Neatceros, ka tēvs kādreiz būtu pacēlis balsi, kļuvis neiecietīgs. Svētdienās tēvs bieži ņēma mani līdzī uz Universitāti, kur viņš vairākas stundas pavadīja savā lolojumā – Universitātes centrālajā bibliotēkā. Kad man bija tikai pieci gadi, tēvs, kurš pats labprāt spēlēja vijoli, sāka apmācīt šajā mākslā arī mani. Vēlāk, pēc pāris gadiem, abi kopīgi gājām papildināt savu prasmi spēlēt šo instrumentu pie maestro Zīverta. Ziemassvētku vakaros pie eglītes parasti muzicējām abi kopā, māsa mūs pavadīja uz klavierēm. Pirmajos Ziemassvētkos parasti notika tradicionālais brauciens pie tēva mātes uz Ilguciemu. Tēvs jau agri bija zaudējis savu tēvu. Vecāmāte, būdama vienkārša sieviete, spēja viena pati izaudzināt trīs dēlus un vienu meitu, dodot visiem bērniem augstāko izglītību. Tēvs ģimenē bija vecākais bērns un jau studiju gados materiāli palīdzēja saviem jaunākajiem brāļiem un māsai. Ļoti liela bija arī tēva mīlestība un rūpes par saviem bērniem.

Vasaras mēnešus parasti pavadījām Mellužos, kur vecāki īrēja vasarnīcu Žubītes ielā. Vakaros, kad tēvs pārbrauca no darba, gājām uz jūru peldēties. Tēvs lieliski peldēja savā īpatnējā veidā uz sāniem. Pāris reizes vasarā devāmies cauri mežam uz Lielupi. Noīrējām airu laivu un tēvs pārveda mūs pāri upei. Tēvam parasti bija līdzī neliels molberts un kaste ar eļļas krāsām. Uzskatu, ka viņš ļoti gleznoja. Zīmēja arī ar tušu.

Ceru, ka tagadējie latviešu matemātiķi, fiziķi un astronomi, kuri netieši ir mana tēva trešās paaudzes skolēni, neaizmirsīs arī turpmāk savas fakultātes celmlauzi, iejūtīgu skolotāju un savu priekšteču kolēģi, profesoru, matemātikas zinātņu Goda doktoru Edgaru Lejnīku. Paldies visiem!

Ilgvars Lejnīks”

Laikrakstā “Brīvā Zeme” (№ 38, 1937. g. 16. febr.) publicēts profesora nekrologs.

“Par aizsaulē aizgājušo latvju lielo matemātikas pedagogu un zinātnieku skumst visa matemātiķu saime, skumst visi, kas pazina nelaiķi kā zinātnieku un cilvēku.

Docents A. Putns”

Citēsim Latvijas ZA Goda doktora E. Leimaņa atmiņas par profesoru E. Lejnīku [16].

“Edgaru Lejnīku pēc viņa brāļa inž. Artūra Lejnīka atmiņām Pēterā I reālskolā visvairāk saistījusi zīmēšana, kas viņam ļoti ļoti labi padevusi. Ievērojot viņa dotības šai laukā, zīmēšanas skolotājs apmācījis viņu arī eļļas glezniecībā, ko viņš piekopus arī vēlākajos gados. Divi reizes savā skolas laikā saņēmis arī balvas zīmēšanā. Otra viņa aizraušanās bijusi mūzika, it īpaši vijoles spēle. Skolas orķestrī viņš spēlējis visu savu skolas laiku.

Vēlāk, iepazīstoties tuvāk ar matemātiku un fiziku, viņa interese pārsviedusies uz matemātiku, kurai viņš arī palika uzticīgs visu savu mūžu. Sākot ar 5. reālskolas klasi, viņš pievērsies arī bibliotekāra darbam, strādājot savā skolā par bibliotekāra palīgu. Arī savā studiju laikā Maskavas Universitātē strādājis savā fakultātē par bibliotekāru. Pēc universitātes beigšanas 1911. g. maijā bijis matemātikas

skolotājs vairākās Maskavas skolās. Līdztekus skolas darbam gatavojies maģistra grāda iegūšanai.^{*)} Pēc vairāku eksāmenu nolikšanas 1914. g. vasarā komandēts uz Getingenas Universitāti, kas kopš Gausa (1777–1855) bija slavenākā Vācijas universitāte matemātikā. Tur Lejnieks klausījies tādas slavenības kā prof. D. Hilberts (1862–1943), kā arī citus profesorus.

Prof. Lejnieks bija Latvijas Universitātes Centrālās bibliotēkas pārzinis no universitātes dibināšanas līdz savai priekšlaicīgai aiziešanai pensijā 1934. gadā slimības dēļ. Interesēdamies par matemātiku, viņš bija sakrājis lielu personīgo bibliotēku ar pāri par 2000 grāmatām, ko vēlāk atpirka Latvijas Universitāte. Arī es savu studiju laikā vairākkārt saņēmu grāmatas no prof. Lejnieka bibliotēkas, ja tās nebija Matemātikas semināra bibliotēkā. Pēc apmēram divarpus gadu slimošanas, 1937. gada 11. februārī viņš slēdza savas acis šīs zemes gaitām (mēnesi pēc savas mātes nāves). Viņa tēvs bija miris jau 1902. gadā. Prof. Lejnieks apglabāts 15. februārī Jāņa kapos pie Mārtiņa baznīcas Āgenskalnā, piedaloties daudz pavadītājiem. Vēlāk fakultāte uzlika uz viņa kapa kopiņas piemiņas plāksnīti. Es biju laimīgs, ka man piekrita uzdevums rūpēties par šīs plāksnītes izgatavošanu.

Profesors Lejnieks savās lekcijās bija iespaidīgs kā ar savu impozanto augumu un garajiem svārkjiem, tā ar savu plašo vērienu. 1927. gadā ar lielu interesi noklausījos viņa lekcijas par algebrisko skaitļu teoriju. Lai gan vēlāk skaitļu teorijā nestrādāju, tomēr kopš tā laika mana interese par šo disciplīnu nav zudusi. Eksāmenos viņš vienmēr prasīja vispirms atrisināt kādu uzdevumu, kas dažreiz gadījās diezgan grūts. Viņš neprasīja savos priekšmetos praktisko darbu iepriekšēju ieskaitīšanu, kā to praktizēja prof. Mēders.

Interesēdamies arī personīgi par zīmēšanu, glezniecību un mūziku, nereti man gadījās redzēt vai sastapt prof. Lejnieku ejot uz koncertu vai nākot no tā ar savām divi meitiņām.

Lejnieka kundze, cik zināms, mirusi priekš apmēram 2 gadiem Rīgā.”

Iepazīstināsim arī ar profesora E. Lejnieka skolnieka, Daugavpils Pedagoģiskā institūta matemātikas docenta, S. Miheloviča rakstu [18].

„Jau skolas gados E. Lejnieks ļoti interesējās par matemātiku, veiksmīgi risina uzdevumus, kas ievietoti Odesā izdotajā žurnālā „Вестник опытной физики и элементарной математики”. Sākot ar 1905. gadu, zem daudzu uzdevumu atrisinājumiem parādās Lejnieka vārds, 1906. gadā tādu uzdevumu skaits ir 42.

E. Lejnieks mācās ļoti sekmīgi, turklāt, gan studiju gados, gan arī pēc tam piedalās žurnālos „Вестник...”, „Математическое образование” (1912-1917) un „Математика в школе” (1918) kā uzdevumu sastādītājs un risinātājs. Ap 120 uzdevumiem un atrisinājumiem ir E Lejnieka paraksts.

Ar 1912. gadu Lejnieks ir žurnāla „Математическое образование” redaktora vietnieks. Viņš ir arī uzdevumu nodaļas vadītājs un šo darbu turpina 1918. gadā žurnālā „Математика в школе”.

Līdztekus ģeometrijas novirzienam Lejnieks studiju laikā intensīvi nodarbojas ar pētījumiem skaitļu teorijā un algebrā. 1911. gadā žurnālā „Mathematische Annalen” tiek publicēts Lejnieka raksts (vācu valodā) „Par vesela skaitļa izteikšanu ar pozitīvo kubu palīdzību”.

Savu diplomdarbu (krievu valodā) „Par piektās pakāpes vienādojuma atrisināšanu ar ikosaedriskajām iracionalitātēm” (pēdējās saistītas ar 60. pakāpes vienādojumu) Lejnieks pabeidza jau 1910. gadā.

Lejnieks regulāri (vai nu ik gadus, vai reizi divos gados) lasīja vairākus priekšmetus, kas atbilda viņa zinātniskajām interesēm: analītisko ģeometriju, integrālreķinus, diferencionālvienādojumus un variāciju reķinus, skaitļu teoriju un augstāko algebru. Līdztekus Lejnieks laika gaitā lasījis arī spekkursus: tēlotāju ģeometriju (šajā kursā liela uzmanība bija veltīta projektīvajai ģeometrijai), grupu teoriju, algebrisko skaitļu teoriju, trijstūra ģeometriju.

Dziļās zināšanas un plašais interešu loks izpauzās arī Lejnieka vadītajos diplomdarbos – tie bija veltīti gan ģeometrijai, gan matemātiskajai analīzei, gan skaitļu teorijai.

Bijusī studente M. Rozenberga (Aumeistere) atceras trīs vērtīgus padomus, ko viņa, uzsākot skolotājas gaitas, saņēmusi no profesora kā ceļa rādītāju. Tos der ievērot arī tagad: nekad neizrādīt skolēniem savu apmulsumu, ja tāds rastos; pašā darba sākumā iedibināt stingru disciplīnu, cenšoties jau pirmajās

^{*)} Cariskās Krievijas universitātēs maģistra grāds bija otrais grāds. Tā iegūšana bija saistīta ar grūtiem pārbaudījumiem un plašāka apjoma patstāvīgu pētījumu-disertāciju. Mācībspēki ar maģistra grādu varēja ieņemt ārkārtas profesora vietas.

stundās iepazīt katru skolēnu pēc vārda, ko var labi panākt, pierakstot sev audzēkņu uzvārdus pēc klases plāna; izskaidrot tik vienkārši, it kā priekšā sēdētu nevis skolēni, bet... kāpostgalvas!

Lejnieks bija labvēlīgs, sirsnīgs cilvēks, ļoti vienkāršs un pieejams. Viņa interešu loks neaprobežojās ar matemātiku, viņš labi pārzināja daiļliteratūru, mīlēja mūziku, pats spēlēja vijoli.”

Profesora E. LEJNIEKA publikācijas

1. О гармоническом ряде. - Вестник опытной физики и элементарной математики. Одесса, 1907.
2. Новые треугольники. - Вестник опытной физики и элементарной математики. Одесса, 1908.
3. Note über die Darstellung einer ganzen Zahl durch positive Kube. - Math. Annalen, Bd. 70, 1911. - 454 - 456.
4. О разрешении уравнений 5 степени в икосаэдрических иррациональностях. - Дипломная работа.. Москва, 1911 (рукопись).
5. О превращении треугольника в треугольник, симметричный с данным. - Математическое образование. М., 1912.
6. О построении центра данной окружности с помощью одной линейки. - Математическое образование. М., 6 (1917) - с. 161 - 174.
7. Теорема Лемуса. - Матем. в школе, 1 (1918).
8. Trijstūra ģeometrija (Rediģējis A. Andžāns). - Otrais izdevums, Latvijas Universitāte, 2002. - 59 lpp.
9. Начало алгебры (rokraksts) (Līdzautors prof. Rags). - Rīga, 1931. - 86 lpp.
10. Augstākā algebra (sakārtojis E. Fogels, rediģējis A. Lūsis). - Matemātikas Zinātnisko Darbinieku Biedrības izdevums, Rīga, 1936. - 294 lpp.
11. Skaitļu teorija (sakārtojis E. Fogels, rediģējis A. Lūsis). - Matemātikas Zinātnisko Darbinieku Biedrības izdevums, Rīga, 1936. - 294 lpp.

Literatūra

1. Latvijas Valsts vēstures arhīvs. Fonds 7427, apr. 13, lieta 1004.
2. Staris A. Skolas un izglītība Rīgā no sendienām līdz 1944. gadam. - Izd. Lielvārds, 2000. - 100 lpp.
3. Latvijas Universitāte 75, - LU, Rīga, 1994. - 559. lpp.
4. Greiduks I., Hovanskis N., Rabinovičs I., Edgars Lejnieks. - Zvaigžņotā debess. 1962. ziema. - 42. - 45. lpp.
5. Latvijas Universitātes - Matemātikas un dabas zinātņu fakultātes Matemātikas zinātņu nodaļa (Pārskats 1939. - 1969.). Redaktori prof. Dr. E. Leimanis, prof. Dr. S. Slaucītājs. Sidneja, Austrālija, 1969. - 51 lpp.
6. Lejnieks Ilgvars. Atmiņas par manu tēvu. - „Skolotāju Avīze”, 1989. g. 17. maijs.
7. Mihelovičs S. Pie universitātes šūpuļa. - „Skolotāju Avīze”, 1987. g. 28. februāris.

Dambītis J. Profesors Edgars Lejnieks (1889-1937) - LU Matemātikas un dabaszinātņu fakultātes pirmais dekāns

E. Lejnieks dzimis Rīgā 1889. gada 19. maijā. No 1900. gada līdz 1907. gadam viņš mācījās Rīgas Pētera I reālskolā. Studēja Maskavas Universitātes Matemātikas fakultātē un 1911. gadā to beidza ar ļoti labām sekmēm. Viņu atstāj fakultātē gatavoties pedagoģiskajam un zinātniskajam darbam. 1913. gadā viņš kļuva par matemātikas maģistru. 1919. gadā E. Lejnieks atgriezās Latvijā, piedalījās Latvijas Universitātes un Matemātikas un dabaszinātņu fakultātes organizēšanā. 1920. gadā E. Lejnieku ievēlēja par profesoru un pirmo dekānu (1919-1923).

E. Lejnieks organizēja LU Centrālo bibliotēku, kā arī Matemātikas un dabaszinātņu fakultātes bibliotēku. 1923. gadā E. Lejnieks organizēja un vadīja Matemātisko zinātņu darbinieku kongresu, kuru varam uzskatīt par pirmo Latvijas matemātiķu kongresu. Viņš piedalījies starptautiskos matemātiķu kongresos.

E. Lejnieks nolasījis vairāk kā 10 dažādus matemātikas lekciju kursus. Viņa lekciju kursi algebrā un skaitļu teorijā izdoti atsevišķās grāmatās.

1928. gadā profesoram E. Lejniekam piešķīra Triju Zvaigžņu ordeni, 1934. gadā – LU Goda doktora nosaukumu.

Vājās veselības dēļ viņš 1934. gadā aizgāja pensijā, bet 1937. gada 11. februārī pārtrūka viņa dzīves gaitas.

Dambūis J. Professor Edgars Lejnieks (1889 – 1937) - the first Dean of Faculty of Mathematics and Natural Sciences of University of Latvia

E. Lejnieks was born on the 19th of May, 1889, in Riga. From 1900 to 1907 he studied in Riga Peter the 1st School. He continued studies at Moscow University and graduated cum laude from Faculty of Mathematics in 1911.

He was asked to stay at the Faculty and to become a lecturer and a researcher; in 1913 he obtained the degree of Master of Mathematics. Lejnieks returned to Latvia in 1919 and was one of the founders of Faculty of Mathematics and Natural Sciences at the University of Latvia. In 1920 E. Lejnieks was elected a Professor and the first Dean of Faculty of Mathematics and Natural Sciences (1919-1923). E. Lejnieks organized Central Library of the LU and also the library of Faculty of Mathematics and Natural Sciences. E. Lejnieks also organized and ran the Congress of Researchers of Mathematics in 1923 which can be considered the first congress of Latvian mathematicians. He participated in international congresses of mathematicians.

E. Lejnieks lectured on more than 10 different subjects of mathematics. His teaching materials and lectures in Algebra and Number theory were published as books.

E. Lejnieks was awarded an Order of the Three Stars in 1928. In 1934 he was elected an Honorary Doctor of the University of Latvia.

Дамбитис Я. Профессор Эдгарс Лейниекас (1889 – 1937) - первый декан факультета Математики и естествознания Латвийского университета

Э. Лейниекас родился в Риге 19 мая 1889 года. С 1900 года по 1907 год он учился в Рижской реальной школе Петра I. Был студентом Математического факультета Московского университета и окончил университет в 1911 году с отличием. Его оставляют при факультете для подготовки к научной и педагогической работе. В 1913 году он получил звание магистра математики. В 1919 году Э. Лейниекас возвращается в Ригу и участвует в организации Латвийского университета и факультета Математики и естествознания. В 1920 году Э. Лейниека выбирают профессором и первым деканом факультета Математики и естествознания.

Э. Лейниекас был организатором Центральной библиотеки Латвийского университета, а также библиотеки факультета. В 1923 году он организовал и руководил конференцией латвийских математиков.

Э. Лейниекас прочитал более 10 различных математических курсов. Его лекции по алгебре и теории чисел изданы как учебники.

В 1928 году Э. Лейниекасу присуждают почетную награду Латвийского государства, а в 1934 году – звание Почетного доктора Латвийского университета.

В связи с болезнью в 1934 году он уходит на пенсию, а 11 февраля 1937 года его не стало.